
YURT DIŞI ZORUNLU GÖÇLERİN TÜRKİYE KENTLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Murat Sezik*

ÖZET

Türkiye göç hareketliliğinin yoğun olduğu bir coğrafyada yer almaktadır. Bu göç hareketliliğini emek göçleri, zorunlu göçler, mübadele göçleri olmak üzere çeşitlendirmek mümkündür. Bu göçler gerek iç gerekse dış kaynaklı olsun Türkiye'yi belli dönemlerde ciddi boyutlarda uğraştıran sorun alanlarından birisi olmuştur.

Evrensel bir olay olarak değerlendirebileceğimiz göçler fakir bölgelerden daha zengin bölgelere, savaş ve kargaşanın yaşandığı yerlerden barış ve düzenin bulunduğu yerlere, sağlık ve eğitimi imkânlarının çok sınırlı olduğu yerlerden bu imkânların görece daha iyi olduğu yerlere doğru gerçekleşen bir olaydır.

Bu çalışmanın kapsamını yurt dışı kaynaklı zorunlu göçlerin ve özellikle Suriye kaynaklı yurt dışı zorunlu göçlerin kentler üzerindeki etkileri oluşturmaktadır. Bunlar, göçün istihdam ve kentsel işgücü, kentin fiziki dokusu ve kentin sosyo-kültürel yapısı üzerindeki etkileridir.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu Göç, Kentler, İstihdam, Gecekondu, Ayrışma

THE İNFLUENCE OF FORCED MİGRATION FROM FOREİGN STATES TO TURKEY

ABSTRACT

Turkey is located in a geographical region where migration movements are concentrated. It is possible to diversify this immigration mobility into labor migrations, forced migrations, and population exchange migrations. These immigrants, both internal and external, have been one of the problem areas of Turkey that have been seriously challenged in certain periods.

Migrations, which we can consider as a universal event, head towards from poor regions to richer parts, to places where peace and order are located from war and turmoil are happening, from places where health and education opportunities are very limited, to where these possibilities are better.

Bu Çalışma KAYES,2017 sempozyumunda sunulan tebliğın gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

*Yrd. Doç., Adıyaman Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, msezik@adiyaman.edu.tr

The scope of this study is the effects of compulsory migration from abroad, especially from Syria, on the cities. These include immigration employment and urban labor, the physical texture of the city, and the effects on the socio-cultural structure of the city.

Key Words: Forced Migration, Cities, Employment, Shanty House, Disintegration

1.Giriş

Göç, insanların ekonomik, toplumsal, siyasal veya doğal nedenlerle yer değiştirme eylemidir. Göç, bireysel olarak gerçekleşebileceği gibi kitlesel olarak da gerçekleşebilmektedir. Fakat göçü sadece yer değiştirme eylemi olarak sınırlandırmamak gerekir. Daha kapsamlı bir tanıma göre göç, kişilerin emeğini veya yeteneklerini kullanabileceği ve bu sayede daha iyi yaşama olanakları bulacağını düşündüğü/umduğu yerlere gitmeleridir. Bunun dışında öncelikli olarak hayatta kalmayı daha sonraki safhalarda ise kendi ayakları üzerinde durabilmek için çalışmayı hedeflemek de göçlerin sebeplerinden sayılmalıdır.

Göç literatüründe göç hareketleri gönüllü veya zorunlu göçler şeklinde bir ayrıma tabii tutulmaktadır. İnsanlık tarihinde göçler her zaman göç edene de arkada kalana da zor gelmiştir. Hatta buna ilişkin önemli bir edebiyat külliyesi de oluşmuştur. Örneğin; Nazım Hikmet Ran'ın göç konulu şiirleri yanında Yaşar Kemal'in "Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana" romanında Yunanistan'a göç eden Rumlar konu edilmiş, "Karıncanın Su İçtiği" romanında ise Yunanistan'dan göç eden muadil Türklerin durumu işlenmiştir. Günümüzde yeni kuşak olarak adlandırılan Ahmet Yorulmaz, Osman Çelik, Necati Cumalı, Mehmet Niyazi, Kemal Yalçın gibi göç romanı yazarları da göç edebiyatına katkılar sunmaktadır.

Göçün gönüllü olması halinde acılar bir miktar hafiflese de, yine de zorluklarla dolu bir süreç olarak görülmelidir. Zorunlu göçlerde durum daha da zordur. Zira savaş hali, siyasal baskılar veya doğal afet gibi nedenler olmasa insanlar buldukları yerlerde yaşamaya devam edecekken, bir anda ortaya çıkan bu durumlardan herhangi biri insanları kitleler halinde yaşadıkları yerden koparıp bir bilinmeze doğru sürüklemektedir. Bunun insanlık tarihinde azımsanmayacak sayıda örneği bulunmaktadır. Bu nedenle göçe ilişkin yapılan çalışmalarda Göç; toplumu, birçok yönden etkileyen, kişileri yeni bir topluluğa götüren, dolayısıyla yeniden uyum sağlama sorunlarıyla karşı karşıya bırakan bir yer değiştirme" hareketi (Uguz vd., 2004: 387) olarak ifade edilmektedir.

Kişilerin zorunlu olarak ülkelerini terk ederek gittikleri yerlerde yeni yerleşim yerlerine uyum sağlamaları ve kabul görmeleri oldukça güç olmaktadır. Bunun sonucunda ise göçmenlerin ruh sağlığında önemli sorunlar yaşanabilmektedir. Memleketten, daha önce kazanılmış statüden ve mali birikimden yoksunluk, kimliğe, değerlere, rollere bakışta karmaşa, göçmenlerin ruh sağlığını etkileyen önemli faktörler olarak belirmektedir.

Bu çalışmada yurt dışı zorunlu göçlerin Türkiye kentleri ve yaşam tarzları üzerindeki etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Bunlar, göçün istihdam ve kentsel işgücü üzerindeki etkisi, kentin fiziki dokusu üzerindeki etkileri ve kentin sosyo-kültürel yapısı üzerindeki etkileri olarak sayılabilir.

2. Kitlesele Göç Hareketleri ve Türkiye'nin Karşılaştığı Zorunlu Göçler

Tarihteki ilk büyük kitlesele göç, "Kavimler Göçü" olarak tarihsel kayıtlara geçen büyük göç olayıdır. Çin'in boyunduruğundan kurtulmak için 4. Yüzyılın ortalarında batıya doğru hareket eden Hunların Karadeniz'in kuzeyine yerleşmesi neticesinde, buradan kaçan Cermen kavimlerinin harekete geçerek yıllar boyunca Avrupa Kıtasını istila etmesi olarak kendisini gösteren ve bugünkü Avrupa devletlerinin temelini atıldığı kabul edilen, Kavimler Göç'üdür (Aksoy, 2012: 293).

Tarihsel süreç içerisinde sonraki devirlerde de çeşitli kitlesele göç hareketleri gerçekleşmiştir. Bunları 5 dalga şeklinde ele alan çalışmalarda ilk dalga 17. Yüzyıldan, 1. Dünya savaşı sonuna kadarki dönemi kapsarken, İngiltere, Portekiz, Hollanda, Fransa, İspanya nüfus fazlalarını kolonilerine yönlendirerek toplumlari üzerindeki yükten büyük ölçüde kurtulmuşlardır (Yalçın, 2004: 100).

Birinci göç dalgası şeklinde ele alınan bu süreç batının diğer halkları sömürgeleştirme sürecidir. Avrupalı tüccarların 17 ve 18. Yüzyıllarda, Afrika'nın batısından, Amerika'nın güneyine, Brezilya'ya köle taşımalarından, kölelik sona erdikten sonra da İngilizlerin güney Asya'dan sömürgelerine uşak ve işçi götürmelerinden oluşan dalga ise ikinci göç dalgası olarak isimlendirilmiştir (Durugönül, 1997: 96).

Üçüncü dalga birinci dünya savaşı sonrasında Osmanlı devletinin ve Avusturya Macaristan imparatorluğunun dağılması homojen nüfusa sahip olmayan yeni devletlerin kurulmasına yol açmış, nüfusun homojenleştirilmesi çalışmaları baskın grup dışındakilerin göçleri ile sonuçlanmıştır. Dördüncü dalga II dünya savaşıdan sonra sömürge ülkelerin bağımsızlıklarını kazanmaları münasebeti ile sömürgeci güçlerin bu ülkelerden çekilmesini kapsayan göçler olarak kayıtlara geçmiştir. Beşinci dalga ise ikinci dünya savaşı sonrası başlayan uluslararası işçi göçlerini kapsamaktadır. Bu dönem Batı Avrupa ülkelerine, Körfez ülkelerine ve ABD'ne bu ülkelerdeki iş gücü açığını kapatmak üzere Türkiye'nin de içinde bulunduğu ülkelerden işçi akını gerçekleşmiştir.

Bu göç dalgalarına altıncı göç dalgası olarak da 1980'lerden sonra yeniden şekillendirilmek istenilen Ortadoğu, Afganistan ve Arap yarımadasından çıkan iç çatışmalar ve savaşlar nedeniyle yapılan göçlerin katılması gerekir.

Türkiye, içinde bulunduğu coğrafya ve imparatorluk mirası nedeniyle yakın bölgesinde meydana gelen iç çatışmalar, savaşlar, siyasal kararlar ve doğal afetlere maruz kalan insanların ilk durağı haline gelmiştir. Bu durum geçmişten günümüze değişmemiş olmakla birlikte son mülteci akımına neden olan Suriye iç savaşı ile doruk noktasına ulaşmıştır.

Anadolu coğrafyasının maruz kaldığı en kalabalık kitlesele göç hareketlerinden birisi 1850 yılında başlayan ve 1870'lere kadar 2,5 milyonu

bulan Kırım Tatarları, Gürcü ve Çerkezlerin gerçekleştirdiği göç hareketidir. Azerbaycan dan da 19. Yüzyılın ilk yarısından itibaren çok sayıda göçmen gelmiş, bu göçler özellikle 1877-1878 yılları arasında yoğunlaşmıştır. Ayrıca, Birinci Dünya Savaşı sırasında da 10.000 kişi daha Anadolu'ya göç etmiştir (Bilgi, 2006: 93).

Cumhuriyet döneminin ilk göç hareketi, Türk - Yunan mübadelesi ile gerçekleşmiştir. 1923 yılında esasları belirlenen Bu göç hareketiyle, göç karşılıklı gerçekleşmiştir. 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 456.720 kişi gelmiştir. Cumhuriyet döneminde Anadolu'ya gerçekleşen büyük göç dalgalarından bir diğeri de diğer balkan ülkelerinden gelen göç dalgasıdır. Yugoslavya, Romanya ve Makedonya'dan 1923-1945 yılları arasında 800 binden fazla kişi göç ettirilmiştir.

Balkanlardan, Türkiye'ye en yoğun göç dalgası ise Bulgaristan'daki baskı ve şiddet ortamından kaçan Türklerin yaptığı göçlerdir. Bulgaristan'da başlatılan "*Tek bir ulusun yaratılması*" siyasetine en büyük engel Bulgaristan'da yaşayan en büyük nüfusa sahip azınlık olan Türkler görülmüştür. Bu nedenle yaklaşık 200.000 Türk vatandaşı bir anda zorunlu göçe tabii tutulmuştur (Çolak, 2013: 113). Bulgaristan'dan göçler aralıklarla 1989 yılına kadar sürmüş, dört aşamada gerçekleşen bu göçlerde yaklaşık 800 bin kişi Türkiye'ye sığınmıştır.

1979'da yaşanan İran İslam Devrimi sonrasında, İran'dan Türkiye'ye bir milyona yakın insan göç etmiş, 1980'li yılların başında ise Afganistan'ın Ruslar tarafından işgali neticesinde o bölgedeki birçok Türk kökenli Türkiye'ye gelmiştir. Gelenler arasında Özbekler Uygurlar, Kazaklar ve Kırgızlar bulunmaktadır (goc.gov.tr, 2017).

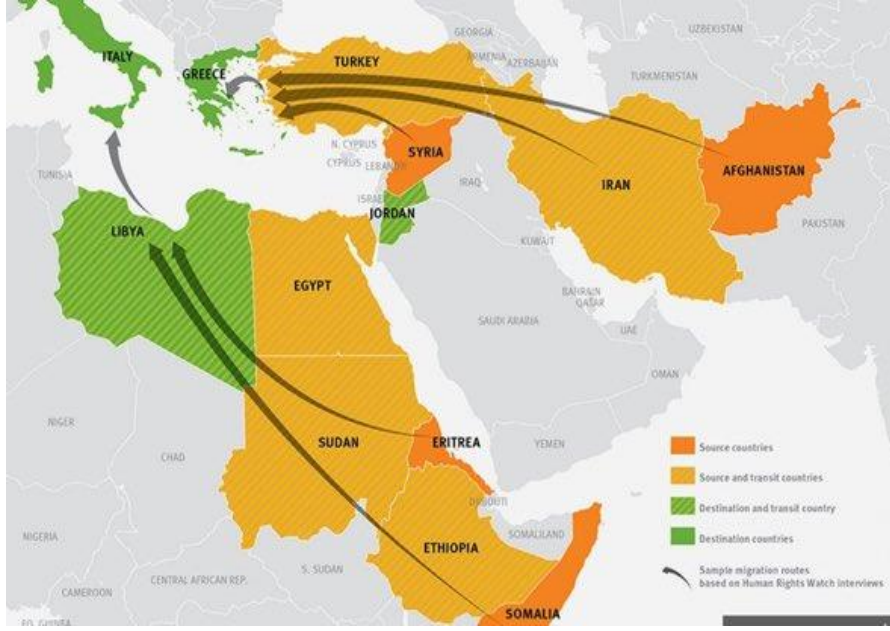
Kuzey Irak'ta yaşanan Halepçe katliamı sonrası 1988 yılında 51.542 kişi Türkiye'ye göç etmiş, Körfez Savaşı sonrasında ise 467.489 kişi kaçarak Türkiye'ye gelmiştir. Yugoslavya'nın parçalanması sonucu ortaya çıkan iç savaş neticesinde 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan, 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 20 bin kişi, 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişi Türkiye'yi sınımlanacak liman olarak görmüştür (goc.gov.tr, 2017).

2011 yılının Mart ayında, Suriye'de başlayan iç savaş neticesinde ortaya çıkan kitlesel göç hareketi dünya tarihinde çok az sayıda görülebilecek büyüklükte bir göç hareketidir. Arap baharının (!) etkisi ile Suriye'de başlayan gösterilerin hükümet güçleri tarafından sert bir şekilde bastırılması isteği, sert uygulamalar ve şiddet politikaları iç savaşı ortaya çıkarmış, sivil halk kitleler halinde buldukları coğrafyayı terk ederek komşu ülkelere sığınmaya başlamışlardır.

Türkiye 911 km'lik sınır komşusu olan Suriye'den gelen sığınmacılara açık kapı politikası uygulamış ve ilk olarak Nisan 2011 tarihinde sığınmacıların ülkeye girişleri başlamıştır. İlk açıklamalarda 100.000 kişinin kritik eşik olduğu ifade edilmiş fakat Suriye'den gelen göç dalgası beklentilerin çok ötesine geçmiştir (Ağır ve Sezik, 2015: 96). Sonuç olarak 10 şehirde kurulan (Adana, Adıyaman, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Osmaniye ve Şanlıurfa) 26 geçici barınma merkezinde 256.971 Suriyeli yabancıya ev sahipliği yapmakla beraber geçici barınma merkezleri dışındaki 2.521.907

Suriyeli yabancıya sağlık, eğitim ve gıda yardımı sağlanmaktadır (www.goc.gov.tr.). Şekil 1’de son dönem uluslararası göç hareketleri ve geçiş ülkeleri görülmektedir.

Şekil 1: Çeşitli ülkelerden gelen mültecilerin geçiş güzergah haritası

Kaynak: Wox Maps

3. Zorunlu Göçlerin Türkiye Kentleri Üzerindeki Etkileri

Türkiye göç güzergâhının kavşak noktalarından birisi olmakla beraber, Türkiye'ye yönelen göçü belirleyen bazı unsurların ifade edilmesi gerekir. Bunlardan en öne çıkanı, komşu ülkelerdeki siyasi belirsizlikler ve çatışmaların bu ülke halklarının daha güvenli ve daha iyi hayat şartlarının olduğu yerlere gitme arzusunu arttırmış olmasıdır. Ayrıca, Türkiye'nin Doğu ile Batı arasındaki köprü ülke olması batılı ülkelere geçiş yapmak isteyen transit göçmenler için ülkeyi çekici kılmış ve Türkiye gibi Avrupa'ya sınır olan ülkelere yönelmişlerdir. Bir diğer faktör ise, Türkiye'nin komşu ülkelere oranla ekonomik açıdan daha iyi şartlar sunması sebebiyle çalışmak isteyen göçmenler için çekici olmasıdır (Deniz, 2014:185). Bütün bu nedenler Türkiye'yi ve kentlerini zorunlu göçlerin doğurduğu sonuçların etkisi altında bırakmıştır.

Zorunlu göçler, göç edenler açısından da azımsanamayacak ölçüde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bunlar; gelir kaynaklarından kopma ve yeni gelir kaynaklarına ulaşamama, yurttaşların yararlandığı haklarından yararlanamama, konut sıkıntısı, yoksulluk, emek istismarı, eğitim hakkı, fırsatlarından yararlanamama, kent ortamında ayrımcılığa uğrama ve sosyal dışlanma (Yükseker, 2015: 234) olarak sayılabilir.

Konu kentsel sistemde göçün oluşturduğu etkiler bağlamında değerlendirildiğinde göçe farklı birkaç parametre üzerinden bakmak gerekir. Bunlardan birisi işgücüdür. Göçmenlerin kentsel işgücüne etkisi göç edenlerin tipolojisine bağlı olarak çeşitli farklılıklar gösterebilmektedir. Göç eden grup içerisinde genç ve üretken nüfus fazlaysa göçü alan yere olumlu katkıları olacağı varsayılır. Yine, göç edenlerin belli niteliklere sahip olmasının da kentsel ekonomi açısından bir kazanım sağlayacağı söylenebilir (Kaygalak, 2009: 20). Fakat genç nüfusu zaten fazla olan ve işsizlik sorunları yaşanan Türkiye’de işgücü piyasasına eklenen her yeni emek, işçi sınıfının aleyhine işverenlerin ise lehine sonuçlar doğuracaktır.

Göçlerin kentler üzerindeki en önemli etkilerinden biriside kentlerin dağınık büyümesine yol açması ve mekânsal ayrışmaların boyutunu derinleştirmesidir. Bunun yanında yoksulluğun yoğunlaştığı alanlar olarak da görülen bu yerlerin gecekondu mahallelerine dönüşmesinin temelinde bu alanların hazine arazileri olması, kent merkezlerine yakın yerler olması, ulaşım açısından karayolu bağlantısının kolayca sağlanabiliyor olması gibi nedenler sayılabilir. Kentsel sistemi olumsuz etkileyen gecekondu yapılanması kentsel altyapı hizmetlerinin de ulaşmadığı yerler olarak belirmektedir.

Zorunlu göçlerle Türkiye’ye gelen göçmenlerin ekonomik alandaki etkilerine genel olarak bakıldığında risk ve fırsatların iç içe geçtiği bir tablodan söz edilebilir. Hatta bu göçmenlerin yerel ekonomiye belli açılardan katkı sunduğu da söylenebilir. Göçmenlerin veya son dönemdeki Suriyeli sığınmacıların ekonomik olarak bütün şehirlerde yol açtığı ekonomik ortak etki, genellikle konut kiralalarında artış yaşanmasıdır. Bu durum ev sahipleri açısından fırsatlara yol açarken, kiracılar ve o bölgede kirada oturan yerel halk için sıkıntı doğurmaktadır.

Göçmenlerin yerleştikleri kentlerde ekonomi üzerindeki bir diğer önemli etkisi emek piyasası üzerinde görülmektedir. Göçmenlerin işgücü piyasalarında yer alma durumları, çalışma konusundaki tutum ve düşünceleri, cinsiyet ve eğitimin çalışma yaşamına etkileri de kent ekonomisini etkiler özelliklerdir. Örneğin 1960 öncesindeki zorunlu göçler sanayileşmenin yer seçimini etkilerken, gelişen sanayide 1970’lerden itibaren göçleri kendine çekmeye başlamıştır. Geçmişte olduğu gibi bu gün de nitelikli göçmenler göç ettikleri coğrafyada daha rahat istihdam olanakları bulabilirken niteliksiz olan göçmenler kentlerdeki enformel işlere yönelmektedir. Enformel alanlar kurumsal sınırlamalara ve belli standartlara tabi tutulmadığından göçmenlerin en yoğun ilgi gösterdikleri çalışma alanlarıdır. İnşaat işçiliği başta olmak üzere, seyyar satıcılık, ayakkabı boyacılığı, hamallık gibi işler göçmenlere çalışma fırsatları sağlamaktadır.

Zorunlu göçe maruz kalan insanların karşılaştığı önemli sorunlardan birisi de yeni ve tanımadıkları bir kentin çeşitli kültürel öğeleriyle karşılaşmaları ve bunun yarattığı sıkıntıları yaşamak zorunda kalmalarıdır. Hatta kent deneyimi göçmenlerin bir kısmı için travmatik sonuçlar doğurarak, yaşadıkları hayal kırıklıkları sonucunda geri dönmeleri sonucunu dahi doğurabilmektedir (Genç, 1996: 314).

Bütün göç hareketlerinde göçün yönü devletlerin büyük kentlerine doğru olmaktadır. Türkiye'nin sanayi ve hizmet sektörünün en önemli merkezi olan Marmara bölgesi ve İstanbul özellikle, 1990'lardan itibaren artan oranlarda uluslararası göçmen çekmeye başlamıştır. 2012 yılında Toksöz vd. tarafından yapılan bir araştırmada, göçmenlerin gündelik hayatı ve kent hayatı ile etkileşimleri incelenmiştir. Göçmenlerin İstanbul ve diğer büyük şehirlerde yoğun olarak çalıştıkları işler arasında çöplerden kağıt ve plastik toplama işçiliği, otel ve lokantalarda bulaşıkçılık, komilik, tezgahçılık, küçük çaplı ticaret (Hediyelik eşya, enstrüman ve saat satışı vb.), uyuşturucu satışı, fuhuş, bavul ticareti, tekstil atölyelerinde işçilik, halı dokuma işçiliği gibi alanlarda faaliyet gösterdikleri tespit edilmiştir (Toksöz vd., 2012: 93).

Kentsel alanlarda yeni karşılaşılan toplumun bireyleri ile sağlıklı iletişim kurulabilmenin en etkili yolu o toplumun dilini bilmekten geçmektedir. Yapılan çalışmalarda elde edilen bulgularda dil bilme ile bilmeme açısından göçmenler arasında önemli farklılıklar olduğunu göstermektedir. Dil bilen göçmenlerin dil bilmeyen göçmenlere göre ekonomik, sosyal, politik, kültürel ve psikolojik açılardan daha iyi konumda oldukları söylenebilir (Dil,2015: 168). Bu ve benzeri araştırmalarda dikkat çeken konulardan birisi de göçmenlerin kentlerde, temel haklarına erişimde ayrımcılığa uğradıkları ve haklara erişimin yetersizliği sorunudur. Bunların en başında ise ikamet etme hakkı, sağlık, eğitim, aile hayatı, asgari geçim, adil çalışma koşullarına erişim gibi konular gelmektedir (Özcan, 2015: 33).

Kentlerde İnşaat, tarım ve tekstil gibi sektörlerde istihdam edilen göçmenlerin eşleri ise birçok orta ve üst sınıf ailenin ev işlerinde çalıştırılmaktadırlar. Sayıları çok olmasa da eğlence ve fuhuş sektörlerine de bu göçmenlerin yoğun şekilde katıldığı gözlenmektedir (Deniz, 2014:185).

3.1. Nüfus Mübadelesi Anlaşması Sonucu Türkiye'ye Gelen Göçmenler ve Kentlere Etkileri

30 Ocak 1923'te Türk ve Yunan heyetleri arasında imzalanan "*Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi 'ne İlişkin Sözleşme ve Protokol*" ile Yunanistan'da yaşayan Müslüman nüfusla (Batı Trakya'dakiler hariç), Türkiye'de yaşayan Rum Ortodoks nüfusun (İstanbul'daki Rumlar hariç) mübadelesi kararlaştırılmıştır. Bu sözleşmede, kimin mübadeleye tabi tutulacağı, kimin hariç tutulacağı, mülklerin tasfiyesi, göçü denetlemek gibi konular üzerine ayrıntılı tarifler ve şartlar konulmuştur (Emgili, 2017: 30). Mübadele kararının sonucu olarak 1923 ile 1927 yıllarında Yunanistan'dan Türkiye'ye 456.720 Soydaş gelmiş ve çoğunluğu "Mübadele İskân ve İmar Vekâleti" nin çalışmaları neticesinde belirlenen köy ve şehirlere yerleştirilmişlerdir.

Tablo 1. İskân Edilmiş Mübadil Sayıları¹

İL	MÜBADİL SAYISI	İL	MÜBADİL SAYISI
Balıkesir	34.174	Kırklareli	33.119
Bursa	34.543	Kocaeli	27.682
Çanakkale	11.638	Manisa	13.829
Edirne	49.441	Niğde	15.702
İstanbul	36.487	Samsun	22.668
İzmir	31.502	Tekirdağ	33.728

Kaynak: (Behar, 1996)

Mübadil iskânının en yoğun olduğu yerler genel olarak eski Rum yerleşimleridir. Konu, köy iskânı açısından ele alındığında, mübadiller çoğunlukla mübadele öncesi ya da mübadeleyle Rumların terk ettiği boş köylere iskân edilmişlerdir. Bu durum idareye iskân politikaları bağlamında yeni mali yükler doğurmamış ve bunun doğal bir sonucu olarak en çok mübadil iskânı Batı Anadolu ve Trakya'ya olmuştur. Diğer mübadiller ise yerli halkın yaşadığı köylere ya da kendilerinden önce iskân edilmiş olan muhacirlerin köyelerine iskân edilmişlerdir (Goularas, 2012: 131).

Mübadele ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda zorunlu göçün getirdiği iki önemli iktisadî sonuç yer almaktadır. Bunların ilki mübadelenin değiş tokuş edilen kişiler üzerindeki etkisidir. Mübadeleye konu olan kişiler geldikleri veya gittikleri coğrafyalarda çok büyük sıkıntılar çekmişlerdir. İkincisi ise mübadelenin her iki ülkede çoğunluğu teşkil eden nüfus üzerindeki etkisidir. Bu etkinin iki yönü vardır. Bunların birincisi göçün ve göçmen iskânının maliyetinin tüm halk tarafından yüklenilmiş olması, diğeri ise mübadelenin her iki ülkede de iktisadî uyum sorunları yaratmış olmasıdır.

Bu mübadeleyle Türkiye çok önemli bir iktisadî gücü elinde tutan nüfusun bir bölümünü kaybetmiştir. Bunun en belirgin sonuçlarından biri, Anadolu'nun ve Trakya'nın her yerinde, her biri bir zamanlar zengin ticaret merkezleri olan hayalet şehir ve kasabaların ortaya çıkmasıdır (Emgili, 2017: 37). Buna karşın mübadillerin gelişinin Türk millî iktisadî üzerinde, özellikle tarım üzerinde, olumlu etkisi olduğu yönündeki görüş vardır. Bu göçmenlerin Anadolu'nun yerli halkına oranla tarımsal teknikler konusunda daha çok bilgi sahibi oluşları, tarım ürünlerinin türleri ve nitelikleri konusunda ise bilinç düzeylerinin yüksek oluşu, modern bir Türkiye yaratma çabasında önemliydi. Yunanistan'dan gelen mübadiller yeni tarım tekniklerini Türkiye'ye aktardılar. Fakat bu durum mübadillerin yerleştirildikleri birçok ilde yerli halk ile birtakım çatışmalara girmesini önlemeye yetmedi (Emgili, 2017: 39).

Yerli halkla olan çatışmalar; ekonomik, mülkiyet ve kültürel temelli, farklı boyutları olan sorunlardı. Yerli halkın gözünde mübadiller, genel kabul gören Müslüman geleneğinden, yaşam tarzından ve Türk dilinden sapmışlardı. Bu bakış açısı, kültürel farklılıkları belirgin hale getiriyordu.

¹ Tabloda, 1923 - 1927 yılları arasında bazı illere göre ve 10.000 ve üzerindeki Muadillerin iskân edildiği illere yer verilmiştir.

Daha da önemlisi, Hükümetin ülkede etnik ve dilsel birliğin sağlanması yönündeki siyaseti hem yerel düzeyde hem de toplumsal ilişkiler bağlamında etkiliydi. Bu politikaların etkisinde olan halk, Türkçe konuşmayan veya farklı kültürel değerleri ve pratikleri bulunan göçmenlere karşı hoş olmayan söylemler geliştirmişti. Girit'ten Türkiye'ye gelerek çeşitli illere yerleştirilen mübadillerin önemli bir kısmının Yunanca konuşuyor olması, yerli halk tarafından hoş karşılanmamakla beraber diğer göçmenler tarafından da hoş karşılanmıyordu. Bu nedenle Giritliler, "yarım gâvur", "gâvur tohumu" gibi aşağılayıcı ifadelerle maruz kalıyorlardı (Şenışık, 2016: 102). Bu olumsuzluklara rağmen mübadele ile gelenler ile yerli halk arasındaki ayrışma daha fazla derinleşmemiş ve süreç içerisinde mübadiller buldukları kentlerin kültürel yaşantısını olumlu yönde etkilemişlerdir. Mübadillerin sosyal hayattaki en önemli etkilerinden biri şehir hayatı olmuştur. Geldiklerinde yaşam mekanı olarak kendilerine verilen çatısız, toprak damlı evleri benimseyemeyen mübadiller kiremitli evlere taşınmaya, evlerine bahçe yapmaya ve daha önce Rumların kullandığını ve yerlilerin bilmediğini söyledikleri fırınları kullanmışlardır. İstanbul, İzmir gibi büyük merkezlere giderek çalışanlar geri dönerek buldukları kentlerde küçük esnaf sınıfının temellerini atmışlardır (Erdal, 2007: 1273).

3.2. Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenler ve Kentlere Etkileri

Cumhuriyet döneminde Türkiye'ye gerçekleşen zorunlu göçlerin en önemlisi Bulgaristan'da baskılara maruz kalan Türklerin gerçekleştirdikleri göçtür. 1944 yılında Bulgaristan'da Komünistler iktidara gelince, Bulgaristan Türklerinin eğitim görmüş aydınlarını ve ileri gelenlerini çeşitli bahaneler üretip tutuklayarak, tarlalarını kooperatifleştirme gerekçesiyle ellerinden alarak, okullarını ve vakıflarını devletleştirip eğitim haklarını engelleyerek baskılar oluşturmuştu (Kamil, 2016: 41).

Bulgar yönetimi tarafından, bir toprak reformu olarak nitelenen çiftliklerin kooperatifleştirme süreciyle birlikte, çoğunluğu çiftçi olan Türk nüfus kendi topraklarında ücretli işçiye dönüşmüştü. 10 Ağustos 1950'de Bulgar Hükümeti bir nota ile Türkiye'ye göç etmek isteyen 250.000 Türk'ün üç ay içerisinde Türkiye'ye kabul edilmesini istedi. Neticede 1951'in sonuna kadar Bulgaristan'dan 154.393 göçmen Türkiye'ye gelmişti (Pınar, 2014: 73).

Tablo 2. 1950-1951 Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştirildikleri İller

İL	KİŞİ SAYISI	İL	KİŞİ SAYISI
Bursa	14.616	Kırklareli	7.230
İstanbul	11.644	Manisa	7.961
İzmir	10.141	Ankara	6.016
Tekirdağ	7.719	Kocaeli	3478
Eskişehir	7.009	Diğer iller	69.459

Kaynak: (Şehirli, 2016:3 51)

Ağırlıklı olarak Marmara Bölgesine yerleştirilen Bulgar göçmenleri yerleştikleri kentlerde istihdam ve kentsel yaşam üzerinde birtakım etkiler

bırakmıştır. Örneğin, Bursa'ya gelen Balkan göçmenleri çoğunlukla vasıflı işgücü özelliği taşıyordu. Özellikle 1951 ve 1968 yıllarındaki yoğun göçler, büyük ölçekli endüstri kuruluşlarının yer seçimi için Bursa'nın tercih edilmesinde etkili olmuştur. Ancak esas sorun Balkanlardan gelen bu nüfus kütesinin doğurduğu istihdam gereksinimini karşılayabilecek iş alanlarının oluşturulmasıydı. Otomotiv endüstrisi ile bu sorunun aşılması öngörülmüştür. Böylece 1960 öncesindeki göçler sanayileşmenin yer seçimini etkilerken, gelişen sanayi de 1970'lerden itibaren göçleri kendine çekmeye başlamıştır. Göçlerin sürekliliği, kentin nüfuslanma sürecinde bir kırılma noktası oluşturmuştur. Bu tarihlerden sonra Bursa'da kentsel gelişimin kontrolü büyük ölçüde zayıflamıştır (Çalışkan Vedat, Cengiz Akbulak, 2010: 120).

Türk kökenli Müslüman Bulgar vatandaşlarının 1989 yılında, Bulgaristan iktidarı tarafından göçe zorlanmaları ile başlatılan göçler, bir diğer önemli göç hareketidir. Müslüman Türkler, kitleler halinde trenlerle Türk sınırına bırakılmışlardır. Bu göç hareketi, doğru bir tanımlamayla II. Paylaşım Savaşından sonra Avrupa'da görülen en yoğun göç hareketidir. Türkiye, bu zorunlu göç akımını üç aylık bir süre içinde kabul etmek durumunda kalmıştır.

Göçmenlerin yerleşim yeri tercihlerinde İstanbul, Bursa ve İzmir ilk sıralarda yer almış, onu Tekirdağ ve Eskişehir izlemiştir. Todaro'nun göç analizine getirdiği yeni açıklamada "*tanıdık ve akraba çoğaltarı*" yaklaşımının göç edenlerin bu illerde yoğunlaşmasını açıklamaktadır. Buna göre kişilerin göç ettikleri kentlerde ilk aylar içerisinde işsiz olarak bekleyebilme ve iş fırsatları hakkında bilgi edinebilme olanakları nedeniyle önceki dönemlerde göç etmiş olan akraba ve tanıdıkların buralarda yaşıyor olması önemlidir (Tekeli, 2014: 31). Bu illerdeki akrabaların yanına yerleşme isteği dışında gelişmiş yörelerin sağladığı iş olanakları ve iklim benzerlikleri gibi nedenlerin yattığı da ifade edilebilir. Genel tabloya bakıldığında göçmenlerin %49'u İstanbul ve Bursa'da yaşamaktadır ve Marmara Bölgesi'nde yaşayan göçmenlerin oranı %74'tür. Eski göçmenler, yeni gelenler için son derece önem taşımışlardır. Zira onlara evlerini açmışlar ve iş bulmalarında yardımcı olmuşlardır (Şirin, 2014: 363).

Akrabalarının ve komşularının yoğun olduğu bölgelere yerleştirilen göçmenlerden arta kalanlar ise devlet tarafından 14 il merkezi ile 23 ilçe ve beldede göçmen aileleri 21.438 konuta 5 yıllık süreç içinde yerleşmişlerdir. Bu yerleştirmeler göçmenlerin parasal katkısı ve borçlandırılması esasına dayalı bir yöntemle gerçekleştirilmiştir. Kentlerin dışında siteler şeklinde planlanan söz konusu konutların bir örneği, 10000'e yaklaşan nüfusu ile İzmir ilindeki "Görece Göçmen Konutlarıdır". 640 hanelik bir köy olan Görece, Bulgaristan'dan zorunlu göçle gelenler için yapılan 2040 konutluk göçmen konutlarının inşa edilmesi ile Belediye haline gelmiştir (Bayraklı, 2007: 73).

Gerek 1950-52 göçleri ile gerekse 1989 yılında gerçekleşen göçlerle çeşitli kentlere yerleştirilen Bulgar göçmenler kent halkları ile ayrışma düzeyine varacak anlaşmazlıklar yaşamadan uyum süreçlerini geçirmişlerdir. Bunun temel nedenlerine bakıldığında; Göçmenlerin Türk ve Müslüman kimliğine sahip olması (Soydaşlık), döndükleri toprakların anavatanları olması, eğitilmiş olmaları, ailede çalışabilecek durumda olan tüm fertlerin çalışması ve göçmenlere ev sahibi olma imkânlarının tanınmış olması gibi nedenler sayılabilir. Konu uyum açısından değerlendirildiğinde özellikle Balkan

ülkelerinden Türkiye'ye doğru gerçekleşen göç hareketlerinde kültürel etkileşimin ve entegrasyonun gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

3.3. Ahıska ve Afganistan Türkmenlerinin Türkiye'ye Göçleri ve Kentlere Etkileri

Ahıska Türkleri eski Sovyetler Birliği Cumhuriyetlerinde dağınık halde yaşamakta ve büyük bir çoğunluğu zor şartlar altında yaşamaya çalışmaktaydı. Bu Türklerden, Türkiye'ye gelmek isteyenlerden en zor durumda olanlardan başlamak üzere, Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek yıllık sayıyı aşmamak kaydıyla, serbest veya iskânli göçmen olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Bu kanuna göre yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile 1992 yılında 150, 1993 yılında ise 350 aile olmak üzere ilk planda 500 ailenin Türkiye'ye göçü planlanmıştır. İlk 150 ailenin iskân işlemleri 1994 yılının Mayıs ayında tamamlanarak anılan aileler Iğdır'daki geçici iskân merkezlerine yerleştirilmiştir (İnan, 2016: 22). Türk asıllı Afgan mülteciler ise 1979 yılında Rusya (SSCB)'nın Afganistan'ı işgale başlaması ile Pakistan'a sığınmış olanların Türkiye'ye kabulü ile gerçekleşmiştir. Dönemin devlet adamı Kenan Evren, *"soydaşlara bağrımızı açacağız"* mülhazası ile bu kişilerin mülteci statüsünde kabulü için, çalışma yapılması talimatını vermiştir. Bu çalışmanın başlatılmasında, mülteciler konusunda zor durumda olan Pakistan'a bir jest yapma düşüncesinin olduğu ileri sürülmüştür (Öztürk, 2014:7). Evren, gazetelere verdiği beyanatta; *"Türk halıcılığına yeni bir eğitim getireceğine inandığım mülteci Afganların, Türkiye'ye ilticalarının Ankara'da görüşüleceğini"* belirtmiştir.

1982 yılında çıkarılan 2641 sayılı yasa, Türk asıllı Afgan göçmenlerinin iskânını ve istihdamını sağlamıştır Afganistan'dan 4.163 nüfus, iskânli göçmen olarak gelmiş ve özellikle İç Anadolu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kırsal ve kentsel kesimde yerleştirilmişlerdir. Türkiye'ye iskân ettirilecek olan mülteciler arasında ağırlıklı olarak çiftçi, çoban, tüccar, halıcı, terzi, din adamı, küçük el sanatkârı meslek gruplarının yanında az sayıda memur, mühendis, doktor bulunduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır.

17 Ağustos 1983 tarihinde ise 329 kişilik ikinci bir grup gelmiştir. Bu kişiler, istekleri, meslekleri ve akrabalık durumları göz önünde bulundurularak, I. Grupta getirilen yakınlarının iskân edildikleri yerlere yerleştirilmiştir (Öztürk, 2014: 96).

3.4. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye Kentlerine Etkileri

Türkiye ve Suriye toplumu arasında tarihsel bir bağın olduğu ve bu bağın ortak siyasi geçmiş, kültürel benzerlikler, etnik ve dini birlik gibi sıkı ve kaybolması pek de mümkün olmayan bağlarla çevrili olduğu söylenebilir.

Cumhuriyet dönemin de de Türkiye ve Suriye arasındaki sınır ilişkisinin kaçakçılık, sınır ticareti, akrabalık ilişkileri, turistik ziyaretler ve kız alıp verme üzerinden canlı tutulduğu düşünüldüğünde, Türkiye'ye yerleşen ve kısa sürede kısmi uyum gösteren grupların geriye göç edeceğini beklemek ciddi bir yanılğı olacaktır (Çağlayan, 2015: 201)

Suriyeli mültecilerin etkileri, en fazla toplumsal alanda hissedilmektedir. Sığınmacılar ile yerel halk arasında, özellikle yaşam tarzından kaynaklanan sorunlar yaşanmakta ve sığınmacılardan dolayı çok eşliliğin ortaya çıkması, buna bağlı boşanmaların artması güneydoğu illerinde sıkça görülen sorunlardandır. Ayrıca, farklı dil ve farklı kültürel değerlerin doğurduğu sorun alanlarına kadın istismarı, çocuk istismarı ve çarpık yapılaşma gibi problemler de eklenmiştir.

Suriyelilerin yoğun yaşadıkları Şanlıurfa, Kilis ve Gaziantep gibi illerde demografik yapıyı değiştirmeleri, en ciddi toplumsal etkilerden biridir. Bu durum, kimi zaman etnik ve mezhepsel boyutlu kutuplaşmaların doğmasına ya da var olan gerginliklerin körüklenmesine yol açabilmektedir.

Konu ekonomik açıdan ele alındığında, ortaya çıkan resim oldukça farklıdır. Bir kısım değerlendirmelerde, Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımların, kiraların yükselmesi, işsizlik oranının artması gibi Türkiye ekonomisini olumsuz etkilediği ifade edilmekte diğer birtakım değerlendirmelerde ise Suriyelilerin, küçük çaplı da olsa, açtıkları işletmeler ile ekonomiye katkı sundukları da değerlendirilmektedir.

Suriyelilerin daha ucuz emek sağlayarak işgücü piyasasına girmeleri, yerel işçi sınıfı arasında iş fırsatlarının ellerinden alındığı gerekçesiyle tepki çekmektedir. Fakat, konu işverenler açısından değerlendirildiğinde sığınmacıların, sınır illerinin çoğunda işgücü açığını kapattığı şeklinde değerlendirilmekte ve yerli işgücünün talipli olmadığı işlere talipli oldukları ifade edilmektedir. Bunun dışında Suriyeli çok sayıda yatırımcının, sermayelerini Türkiye'ye taşımış olması gerçeği de gözlerden uzak tutulmamalıdır. Gaziantep'te faaliyet gösteren Suriyeli firma sayısı, iç savaş öncesinde 60 iken 2014'te 209'a, Mersin'de faaliyet gösteren Suriyeli firma sayısı ise 2009'da 25 iken 2014'te 279'a yükselmiştir. Suriyeli tüccarların Türkiye de üretilen malları, kendi iş bağlantıları üzerinden Ortadoğu pazarına ulaştırmaları, Suriye krizinin sınır illerinin ihracatı üzerinde yarattığı olumsuz etkinin azalmasını sağlamıştır (Orhan, 2015).

Suriyeli Göçmen kadınların hizmet sektöründe çalıştırılması konusu da Türkiye'nin gündemine girmiştir. Göçmen kadınların göç ettikleri ülkelerde kendilerini ve hanelerini ayakta tutabilmek amacıyla tekstil, bakım ve ev hizmetleri gibi sektörlerde yoğunlaşmaya başlamışlardır. Ucuz ve uysal işgücü olarak nitelendirilen göçmen kadınların ev işlerinde daha yoğun bir şekilde istihdam edildikleri yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur. Örneğin Akalın'ın İLO verilerinden hareketle yaptığı değerlendirmeye göre, dünya da 52,3 milyon ev işçisi bulunmaktadır (2004: 36).

Konuya ilişkin Sakarya ilinde gerçekleştirilen bir araştırmada ev hizmeti satın alan çeşitli meslek gruplarından kadınlar ile görüşülmüş ve Suriyeli kadın çalıştırıp çalıştırmadığı, çalıştırmıyorsa nedeni? Çalıştırmıyorsa nedeni ayrı ayrı sorgulanmıştır.

Suriyeli göçmen kadınları çalıştırmaya olumsuz bakanların gerekçeleri; güven duymama, yaşam tarzı ve temizlik anlayışlarındaki farklılıklar, dil konusundaki yetersizlik, kültürel yapı farklılığı, eğitim seviyesindeki düşüklük, mağdur psikolojisi ile kendilerini acındırmaya dönük

tutum ve davranışları olarak belirtilmiştir. Suriyeli göçmen kadınları çalıştırmaya olumlu bakanların nedenleri ise; düşük gündelikle çalışmaları, daha itaatkâr davranış sergilemeleri ve çalıştıracak yerli kadın bulamamaları gibi nedenler sayılmıştır (Yıldırımalp ve İslamoğlu, 2016: 457-459). Olumlu ve olumsuz bakış açılarına sahip işverenlerin açıklamalardan da anlaşılacağı gibi hizmet sektöründe bir iş gören olarak Suriyelilere karşı olumsuz bir algı oluşmuş durumdadır.

Konu toplumsal kabul ve uyum açısından değerlendirildiğinde, Türkiye'nin batısında yer alan birçok kentinde Suriyelilere bakış açısından sorunlar olduğu ifade edilebilir. Gerek bu bakış açısının değiştirilmesi gerekse Suriyeli göçmenlerin istismarının önlenmesi için bir takım düzenlemelerin zaman geçirilmeden yapılması gerekmektedir. 900 binden fazla Suriyelinin hali hazırda ülkenin çeşitli kentlerinde serbest dolaştığı bilinmekte ve Suriyelilerin kalıcı bir konut, iş ve çocukları için eğitim imkânları, yeni çevrelerine uyum sağlamaya çalıştıkları bir gayri resmî entegrasyon süreci işlemektedir. Bu entegrasyonu kolaylaştırmak adına çok sayıda belediye ve sivil toplum kuruluşu ve hükümet Türkçe dil kurslarını da kapsayan bir dizi hizmet vermektedir. Gerçekleştirilen bu hizmetlerin süresini artırarak ve bu kursları yaygınlaştırarak sorunların çözümünde önemli mesafeler alınabilecektir.

Uzun bir süre daha Türkiye'de olacaklarının farkında olan mültecilerin bu dil kurslarını talep ettiği bilinmektedir. AFAD tarafından 2013'te gerçekleştirilen bir çalışmaya göre kamp dışı mültecilerin yüzde 86'sı Türkçe öğrenmek istiyor. Ancak, resmî entegrasyonun ötesinde hükümetin, hem resmî hem de gayri resmî entegrasyon açısından hassas olan, İstihdam ve mülteci çocukların eğitimi alanlarına öncelik vermesi gerekecektir (Krişçi, 2014: 29).

4.Sonuç

Göç, Türkiye'yi etkileyen toplumsal olgulardan biridir ve bu durum Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafya ve tarihsel birikimlerin bir sonucudur. Başka bir ifadeyle Türkiye'nin bir göç ülkesi haline gelmesi, Osmanlı Devleti'nin mirasçısı olması nedeniyledir.

Cumhuriyet tarihinde çeşitli anlaşmalar, baskılar, savaşlar gibi çeşitli gerekçelerle Türkiye'ye gelen göçmenler Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri tarafından uygun görülen illere yerleştirilmişlerdir. Bu yerleştirmelerde göçmenlerin tercihleri önem arz etmekle beraber kültürel benzerlikler ve akraba- komşuluk ilişkileri de önem taşımıştır.

Bunlara rağmen göçmenlerin buldukları kentlere uyumları çok kolay olmamıştır. Çünkü kente uyumu engelleyen birçok sebep vardır. Araştırmada genel olarak bu sebepler üç ana başlık altında toplanmıştır. Birincisi, kente göç edenlerin sosyo-kültürel yapısı, ikincisi, kentte yaşayan yerel halkın yapısı ve kentin kuralları, üçüncüsü ise kentin ekonomik yapısı üzerindeki göçmenlerin etkisi.

Kente Göçle Gelenlerin Sosyo-Kültürel yapısı ile gelinen yerin yapısı uyuşmadığında önemli sorunlar yaşanabildiği, mübadillerin iskanı, Bulgaristan'dan gelenlerin iskanı, Afgan mülteciler, Peşmergeler ve Suriye'den

gelen mültecilerde farklı boyutlarıyla dahi olsa yaşanmıştır. Başka bir ifadeyle, ferдин sahip olduğu kültürel değerler, sanat, ilim, teknoloji, felsefe, din gibi sahalar ve bunun şekil ve kaideleri, kısacası bütün hayat tarzı gelinen yerinki ile uyumlu olmadığında dikkate değer sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yani; Zorunlu göçe maruz kalan kitlelerin kültürü ve değerleri, iskân edilen kentin değerleriyle çatışmıştır.

Bu çatışmaların giderilmesi için kente yerleşen göçmenlerin kültürel bütünleşmeyi ve uyumu sağlayacak gönüllü ve resmi kuruluşların faaliyetleri önem kazanmaktadır. Kentte bulunan dernek, vakıf ve benzeri gibi kuruluşlar kentin yapısı, kuralları ve kentin kültürel yapısı hakkında göçmenleri bilgilendirici çeşitli çalışmalar yürüterek onların hayata tutunmalarını kolaylaştırabilirler.

Ayrıca, kentlere göçle gelen nüfus için en büyük sorun konut kıtlığı olmuş, göçmen nüfusun enformel sektörde çalışmasından ve düşük gelir düzeyine sahip olmasından dolayı konut edinmesi zorlaşmıştır. Bu nedenle gecekondulaşma kentlerin dağılık büyümesine yol açarak mekânsal ayrışmanın boyutlarını derinleştirmiştir. Göçmenlerin kentleşememesi bunun bir sonucu olarak görülmeli ve giderilebilmesi için sosyal konut projeleri hayata geçirilmelidir.

Konuyu göçmenlerin kentsel işgücüne etkisi bağlamında değerlendirdiğimizde, göç edenlerin belli niteliklere sahip olması kentsel ekonomi açısından bir kazanımdır. Bunun en önemli örneğini Yunanistan'dan gelen mübadillerin tarıma kattığı yeniliklerde ve Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin sanayi üretimine yatkınlıklarında görmek mümkündür. Fakat günümüzde, genç nüfusu zaten fazla olan ve işsizlik sorunları yaşayan Türkiye'de işgücü piyasasına eklenen niteliksiz her yeni işgücü, işçi sınıfının aleyhine işverenlerin ise lehine sonuçlar doğuracaktır.

Son olarak, farklı yönetim sistemlerinden, dolayısıyla farklı bürokratik yapılardan Türkiye'nin çeşitli kentlerine gelen göçmenler, kamu kurumlarına erişimde ve erişim sonrasında çeşitli güçlüklerle karşılaştıkları bilinmektedir. Bu durum eskiye göre kısmi bir düzelme göstermiş olsa da yine de zorluklar yaşanmaktadır. Bunun giderilmesi bürokrasinin daha bilinçli hale gelmesi ile mümkündür.

KAYNAKÇA

- Ağır, Osman ve Sezik, M.,(2015), "Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları", Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5(9), ss.95-122
- Akalın, Ayşe E. (2014), "Türkiye'de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen kadınların Toplumsal ve İktisadi varoluş Stratejileri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi
- Aksoy, Zeynep (2012), "Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, S.5(20),s.292-303
- Bayraklı, Cemile (2007), Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutları'nda (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği, T.C.

Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Behar, Cem (1996), Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye'nin Nüfusu (1500-1927), Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

Bilgi, Levent (2006) "Türk Romanında Savaş Sonrası Anadolu'ya Zorunlu Göçler" **Doktora Tezi**, T.C. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, İstanbul

Çağlayan, Savaş (2015), Suriye Savaşı ve Suriyeli Göçmenler, Sosyoloji Divanı Dergisi, S.3(6), s.193-208

Çalışkan Vedat, Cengiz Akbulak (2010), Bursa Kentine Yönelik Göçlerin Gecekondulaşma Sürecine Etkileri: Uludağ Yamaçlarındaki Gecekonducular, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research Volume: 3 Issue: 12.s.115-122.

Çolak, Filiz (2013), "Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye Göç hareketi", Tarih Okulu Dergisi, S.14,s.113-145

Deniz, taşkın (2014), "Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye", Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, S.18. ss.175-204.

Dil, Kemal (2015), "Göç Olgusuna Göçmenlerin deneyimleri üzerinden Bakmak", İdeal kent, Kent Araştırmaları Dergisi, s.15,s.150-169

Durugönül, Esmâ (1997), "Sosyal Değişme, Göç ve Sosyal Hareketler", Toplum ve Göç,2. Ulusal Sosyoloji Kongresi, s. 95-100, Ankara: DİE

Emgili, Fahriye (2017), "Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi Hakkındaki Araştırmalara Bir Bakış", Tarih ve Günce, Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi Journal of Atatürk and the History of Turkish Republic I/1, ss. 29-54.

Erdal, İbrahim, (2007), " Nüfus Değişiminde Mübadillerin Uyum Süreci Ve Sosyo- Ekonomik Değişimdeki Roller" , International Congress of Asian and North African Studies, (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi), 10-15 Eylül 2007 Ankara.

Genç, E., (1996), Kentleşme, Geleneksel-Modern Geriliminde Kimlikler, Uluslararası Sosyoloji Kongresi, s.308-317, Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları

Goullaras, Gökçe Bayındır (2012), Alternatif Politika, Cilt. 4, Sayı. 2, ss,129-146 Göç İdaresi Genel Müdürlüğü,

- İçduygu, Ahmet, (2005), Transit Migration of Turkey: Trends, Patterns and Issues, Research Report, European University Institute, Florence.
- İnan, Canan Emek (2016) "Türkiye'de Göç Politikaları: İskân Kanunları Üzerinden Bir İnceleme", Göç Araştırmaları Dergisi, S.2(3),s.10-33
- Orhan, Oytun (2015), "Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri", El Cezire Türk, <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/suriyeli-siginmacilarin-turkiyeye-etkileri>
- Özcan, Nazlı Şenses (2015), "Düzensiz göç üzerine Bir İnceleme", İdeal Kent, Kent Araştırmaları Dergisi, S.15,s.22-39
- Öztürk, Emrullah (2014), "Türk Asıllı Afgan Mültecilerinin 12 Eylül Dönemi'nde İskân Ve İstihdamı" T.C. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Pınar, Mehmet (2014), "1950-1951 Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler Ve Demokrat Parti'nin Göçmen Politikası", www.atam.gov.tr.23.08.2017
- Kamil, İbrahim (2016), " Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gerçekleşen 1950-1951 Göçünün Nedenleri", Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi, S.5(2), s.31-65.
- Kaygalak, Sevilay (2009), Kentin Mültecileri, Ankara: Dipnot Yayınevi
- Şenışık, Pınar (2016), "1923 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi: Erken Cumhuriyet Döneminde Modern Devlet Pratikleri Ve Dönüşen Kimlikler", Studies Of The Ottoman Domain, S. 6(10), s.84-120.
- Krişçi, Kemal (2014) " Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Sınava",Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
- Şirin, N.Aslı (2014), " 1989 Zorunlu Göçü ve Göçmenlerin Sosyal Entegrasyonu:Tekirdağ'daki Bulgaristan Göçmenleri Üzerine Bir Çalışma", Uluslararası Balkan Kongresi, Kocaeli Üniversitesi, 28 - 29 Nisan
- Tekeli,İ. (2014), Göç ve Ötesi, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Toksöz,G.,vd.(2012), Irregular Labour Migration in Turkey and Situation of Migrant Workers in the Labour Market, Ankara: IOM
- Tümtaş, Mim Sertaç, Cem Ergun (2016), "Göçün Toplumsal Ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S..21(4), S.1347-1359.
- Uguz, S., Bilgen,İ., vd., (2004) "Göç ve Göçün Ruhsal Sonuçları", *Ç.Ü. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, c:13, s: 3, ss. 383-391
- Yalçın, Cemal (2004), Göç Sosyolojisi, Ankara: Anı Yayıncılık

- Yıldırımalp Sinem ve İslamoğlu Emel (2016), "İstihdamda Suriyeli Göçmen Kadın Olmak", 1. Uluslararası G ve Kültür Sempozyumu, Amasya, 1. Cilt, s.449-463
- Ykseker, Deniz (2015), "Kürtlerin Yerinden Edilmesi ve Sosyal Dışlanma: 1990'lardaki Zorla Gn Sonuçları", Küreselleşme ağında G, İstanbul: İletişim yayınları

